

συνοψίζοντες διὰ βραχέων τὰ κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς ταύτας ἀνακοινοῦμεν τὰ ἐξῆς:

Ἐν Ἀθήναις ἐνήργησεν ἡ Ἑταιρεία μικράν τινα ἀνασκαφὴν τάφων παρὰ τὸν Κολωνὸν διὰ τοῦ παρ' ἑαυτῇ ἐφόρου Κ. Κουρουνιώτου συντελέσασαν κυρίως πρὸς ἐξακρίβωσιν τοῦ κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα σχήματος τῶν τάφων καὶ τοῦ τρόπου τῆς ταφῆς, καὶ ἐξηκολούθησε δι' ὄλου τοῦ ἔτους τὴν ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ παλαιοῦ μέλους τοῦ Συμβουλίου Κ. Μυλωνᾶ ἐνεργουμένην ἀνασκαφὴν καὶ διευθέτησιν τοῦ κατὰ τὴν Στοὰν τοῦ Ἀπτάλου χώρου. Διὰ τῆς ἐξακολουθήσεως τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης ἀπεκαλύφθησαν καὶ ἐκαθαρίσθησαν δέκα ὄλα δωμάτια τῆς στοᾶς καὶ ἐξηρευνήθη ὀλόκληρον τὸ πρόστωρον, ἔνθα ἀπεκαλύφθησαν τὰ θεμέλια 16 βάσεων τῆς ἐξ 22 κίωνων ἀποτελουμένης ἰσωτερικῆς κιονοστοιχίας· προέκυψαν δὲ ἐκ τούτου ἄλλα τε καὶ ὅτι τὸ πρόστωρον εἶχε δύο μόνον κιονοστοιχίας καὶ οὐχὶ τρεῖς, ὡς ἐπιστεύετο.

Μικρά τις σκαφικὴ ἐργασία ἐνηργήθη καὶ ἐν Πειραιεῖ πρὸς ἐξακρίβωσιν τῶν κατὰ τοὺς νεωσοίκους καὶ λύσιν τῶν τούτοις συνεχομένων τοπογραφικῶν ζητημάτων, ἰδίως τῶν περὶ τῶν λιμένων Πειραιῶς. Τὰ ἐκ τῆς σκαφῆς δὲ ταύτης πορίσματα ἐκτίθενται ἐν δημοσιευομέναις ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τούτοις ἐκθέσεσι τῶν διεξαγαγόντων αὐτὰς Ἰακ. Δραγάτη, καθηγητοῦ ἐν Πειραιεῖ, καὶ Ἡλ. Ἀγγελοπούλου Νομομηχανικοῦ, αἰτήσει τοῦ ὁποίου, ἀπὸ ἐτῶν φιλοτίμως ἀσχολουμένου περὶ τὰ λιμενικὰ ζητήματα τοῦ Πειραιῶς, προέβη ἡ Ἑταιρεία εἰς τὸ σκαφικὸν τοῦτο ἔργον.

Ἄλλη ἀνασκαφὴ ἐγένετο ἐν Σουνίῳ, συνέχεια τῆς ἀπὸ τοῦ 1898 ἀρξαμένης, διεξαχθεῖσα καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὑπὸ τοῦ ἐφόρου ἀρχαιοτήτων καὶ μέλους τοῦ Συμβουλίου Β. Στάη, ὅστις συνοψίζει τὰ περὶ τῶν ἀνασκαφῶν τούτων ὡς ἐξῆς: « Ἀνεσκάφη τὸ πρὸς ἄρκτον κρηπίδωμα τοῦ ναοῦ, ἔνθα αἱ ἐκ μεσαιωνικῶν χρόνων τρεῖς δεξάμεναι· ὑπὸ

τὸ δάπεδον μιᾶς τούτων εὐρέθη, ἐν ἄλλοις, καὶ ἐπιγραφὴ (τιμητικὸν ψήφισμα) ἀναγράφουσα τὸ ἀληθὲς ὄνομα τοῦ ναοῦ, ὃν ἀπ' αἰῶνων πάντες ἐθεώρουν ὡς ἀνήκοντα τῇ Ἀθηνᾶ. Ἐἶνε ἀναμφισβήτητον πλέον ὅτι ὁ ἐπὶ τῆς Σουινιάδος ἄκρας γνωστός περίοπτος ναός, εἶνε τοῦ Ποσειδῶνος καὶ οὐχί, ὡς ἐνομίζετο, τῆς Ἀθηνᾶς, ὅστις ἀνευρέθη πέρυσι κείμενος ἐπὶ ταπεινοτέρου ἐδάφους. Τὰ περὶ τούτων δημοσιευθήσονται ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφημ. τοῦ τρέχοντος ἔτους, μετὰ τῶν ἀναγκαίων ἐπεξηγήσεων καὶ σχολίων. Ἀνεσκάφη πρὸς τούτοις μέγα ἡμικυκλικὸν οἰκοδόμημα πρὸς ἀνατολάς, εὐθύς μετὰ τὰ προπύλαια, ἐπὶ τοῦ τείχους τοῦ φρουρίου ἐρειδόμενον· εἶνε δὲ τοῦτο, κατὰ τινα ἀνευρεθεῖσαν πλησίον ἐπιγραφὴν, Σιτοβολεῖον. Ἀνεσκάφη δὲ ὀλόκληρος ἡ ἐπὶ τοῦ περιβόλου στοά, ἔχουσα σχῆμα Γ. Ἐν αὐτῇ εὐρέθησαν ἐπιγραφαὶ καὶ λίθινοι σφαιραὶ ἔνσημοι. Ἐπὶ πλέον ἀνεσκάφησαν ἡμιτελῶς πολλὰ κτίρια κατὰ τὸ δυτικὸν τοῦ φρουρίου, ἐν οἷς πάντως καὶ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ὡς ὀνομάζει τοῦτο πλησίον εὐρεθεῖσα ἄλλη ἐπιγραφὴ· καὶ ἐπιδιωρθώθη κατὰ μέρος ἡ βᾶσις τοῦ ναοῦ δι' εἰδικῶν ἐργατῶν, μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν δὲ τῆς ἐργασίας ταύτης, ὁ ναὸς θ' ἀνακτῆση κατὰ μέγα μέρος, τὸ ἀρχαῖον κάλλος αὐτοῦ».

Ἐτέρα ἀνασκαφὴ ἐνηργήθη ἐν Πλαταιαῖς διὰ τοῦ ἐφόρου ἀρχαιοτήτων καὶ μέλους τοῦ Συμβουλίου Α. Σκιᾶ σκοποῦσα τὴν ἀποκάλυψιν τῶν ἐπισήμων τῆς πόλεως ἐκείνης μνημείων, τῶν γνωστῶν ἰδίως ἐκ τῆς περιηγήσεως τοῦ Πausanίου. Καὶ ἀνεζητήθησαν μὲν διὰ σκαφῆς τὰ τε ἔξω τῆς πόλεως ἰδρυμένα τὸ πάλαι καὶ πανελλήνια μνημεῖα καὶ τὰ ἐντὸς τῆς πόλεως ἱερὰ καὶ δημόσια κτίρια, οὐδὲν ὅμως ἴχνος τούτων εὐρέθη, ἀλλ' ἀπεδείχθη ὅτι ἐντελῶς εἶχον ταῦτα καταστραφῆ ἀπὸ τῶν μεταγενεστέρων ρωμαϊκῶν καὶ βυζαντινῶν χρόνων. Μόνον ἡ θέσις ἐνὸς ἱεροῦ ἐφάνη, ἀποκαλυφθέντος μέρους μεγάλου περιβόλου καὶ δύο ἀναθηματικῶν ἐπιγραφῶν παρ' αὐτὸν εὐρεθεισῶν. Ἐξ ἄλλων δὲ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΣΟΥΝΙΩ

Καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο εἰργάσθη ἐν Σουνίῳ ἐπὶ τετραμυ-
νίαν, ἀπὸ τῆς 19 Ἰουλίου μέχρι τῶν μέσων τοῦ μηνὸς Νοεμ-
βρίου. Καὶ ἐν πρώτοις ἀπεπεράτωσα τὴν ἐκκάρσιν τοῦ ναοῦ,
ιδίᾳ κατὰ τὴν βορείαν αὐτοῦ πλευράν, ὅπου μεταξὺ τοῦ τοί-
χου τοῦ ἀνδῆρου καὶ τοῦ τοίχου τοῦ ναοῦ ἦσαν κατεσκευασμένοι
ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις δεξαμεναί. Ὑπὸ τὸ δάπεδον μιᾶς
τούτων εὑρέθη ἐπιγραφή σῶα, πολλοῦ ἀξία· εἶνε αὕτη ψήφισμα
τιμητικὸν τῶν χρόνων τῆς Δ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος.

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη, ἐξ εἴκοσι καὶ ἐνὸς ἀποτελουμένη στίχων,
δὲν θὰ εἶχε πολὺ τὸ ἐνδιαφέρον ἐὰν μὴ ἀπεκάλυπτεν ἡμῖν ἀλή-
θειαν, ἣν μάτην θὰ ἐπεχείρουν οἱ ἀρχαιολόγοι δι' ἄλλων ἐπιχει-
ρημάτων ν' ἀποκαταστήσωσι. Πρόκειται περὶ τῆς μετωνυμίας
τοῦ ἐν Σουνίῳ ναοῦ, ὃν ἀπὸ αἰῶνων πάντες συνείθισαν ν' ἀπο-
καλῶσι τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τὸν ὁποῖον ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἀποκα-
λύπτει ὡς ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος. Μετὰ τὴν πέρυσι γενομένην, ἐπὶ
ταπεινοτέρου τινὸς λόφου, ἀνακάλυψιν καὶ ἑτέρου ἐν Σουνίῳ ναοῦ,
θὰ ἠδύνατό τις ἀληθῶς νὰ ἀμφιβάλῃ περὶ τοῦ ἂν ὁ ἐπὶ τῆς
ὑψηλοτέρας κορυφῆς γνωστὸς ναὸς ἦτο ὁ τῆς Ἀθηνᾶς ἢ ὁ νεωστὶ
ἀποκαλυφθεὶς, ὅστις, ἔνεκα τοῦ ἰδιορρύθμου αὐτοῦ σχεδίου, θὰ
ἠδύνατο μᾶλλον νὰ ταῦτισθῇ πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ Βιτρουβίου (ἐν
ἄσαφεϊ τινὶ χωρίῳ) μνημονευόμενον.

Ἡ ἐπιγραφή εὐτυχῶς ἀποκατέστησεν ἀναμφισβήτητον τὴν
ἀλήθειαν καὶ οὐδεὶς θὰ ἀμφιβάλῃ εἰς τὸ ἐξῆς, ὅτι ὁ ἐπὶ τῆς κο-
ρυφῆς τῆς Σουριάδος ἄκρας ὑψόμενος ναὸς εἶνε ὁ τοῦ Ποσει-
δῶνος καὶ οὐχί, ὡς ἐνομιζέτο, ὁ τῆς Ἀθηνᾶς. Τὰ περὶ τούτων
ὁμῶς ἐν ἐκτάσει διαπραγματευόμεθα ἐν προσεχῶς δημοσιευθη-
σομένη διατριβῇ ἡμῶν ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφημερίδι, ὅπου ἐκδοθήσεται
καὶ ἡ σχετικὴ ἐπιγραφή.

Ἀνεσκάψαμεν ἀκολούθως βαθύτερον τὸν περίβολον κατὰ τὸ
ἀρκτικὸν αὐτοῦ, ὅπου ἡ πέρυσιν ἀποκαλυφθεῖσα στοά, ἡ συνε-

χομένη τοῖς προφυλαίσις, ἐπίσης δὲ καὶ τὸ δυτικὸν αὐτοῦ, ὅπου ἀνεκαλύφθη ἡ κατὰ τὴν πλευρὰν αὐτὴν συνέχεια τῆς στοᾶς, ἀποτελοῦσης ταύτης οὕτω σχῆμα κεφαλαίου Γ. Κατὰ τὸ μέρος τοῦτο εὔρομεν, ἐκτὸς τεμαχίων τινῶν ἐπιγραφῶν, πλείστας σφαίρας λιθίνας, διαφόρου μεγέθους, ὧν τινες φέρουσι γράμματα δηλοῦντα πάντως τὸ βᾶρος αὐτῶν. Ἀνεσκάψαμεν ἀκολούθως ἐξῶθεν τῶν προφυλαίων καὶ ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ τείχους τοῦ φρουρίου ἐρειδόμενον (κατὰ τὴν ἀνατολικὴν αὐτοῦ πλευρὰν) μέγα ἡμικυκλικὸν οἰκοδόμημα πολὺ περιέργον, τοῦ ὁποίου τὴν χρῆσιν ἄνευ ἐπιγραφῆς τινος εὐρεθείσης ἐκεῖ πλησίον, δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ κατανοήσωμεν. Ἐχει τοῦτο μῆκος δεκατεσσάρων περίπου μέτρων καὶ πλάτος ὅμοιον, βάθος δὲ σημερινὸν πέντε (ἡ ὀλικὴ ὅμως ἐσκαφῆ τούτου δὲν ἐγένετο εἰσέτι). Εἶνε τοπικῶς οὕτω κατασκευασμένον τοῦτο, ὥστε ὁ ἐκ τῶν προφυλαίων ἐξερχόμενος καὶ πρὸς τὸ τεῖχος τοῦ φρουρίου βαίνων νὰ τὸ ἔχη δεξιὰ αὐτοῦ εἰς ἱκανὸν βάθος. Εἶνε ἐκτισμένον δὲ διὰ διπλοῦ τοίχου, ὅπως καὶ τὸ φρούριον, ἐξωτερικῶς μὲν δι' ὀρθογωνίων, καλῶς εἰργασμένων ὀγκολίθων, ἐσωτερικῶς δὲ διὰ πολυγωνικῶν καλῶς ὅμως ἡρμοσμένων. Ἐνιαχοῦ ὀρατὴ εἶνε ἐπιδιόρθωσις τοῦ τείχους ἐσωτερικῶς, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐχρησιμοποιήθησαν λίθοι εἰς ἄλλους σκοποὺς πρότερον χρησιμεύσαντες. Ὑπερθεν τοῦ σωζομένου τανῦν διπλοῦ τοίχου εὔρομεν ἔχνη τῆς πρὸς τὰ ἄνω συνεχείας αὐτοῦ δι' ὠμῶν πλίνθων· ὅπως δηλ. καὶ ἐπὶ τινῶν τῶν πύργων τοῦ φρουρίου παρατηρήσαμεν τοῦτο. Δάπεδον τοῦ οἰκοδομήματος τούτου δὲν εὔρομεν πανταχοῦ· εἰς τινὰς γωνίας μόνον εὐρέθησαν τεμάχια πλακῶν λευκοῦ μαρμάρου λελειασμένου, τὰ ὅποια ὅμως δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἐξακριβώσωμεν, ἐὰν ἀπετέλουν στρώσιν ἢ ἐχρησίμευον εἰς ἄλλον σκοπόν. Τὸ ἔδαφος ὅμως τοῦ οἰκοδομήματος εὐρέθη τεχνητῶς ἴσον ἄνωθεν τῶν θεμελίων. Εἶπομεν ἤδη ὅτι ἐπιγραφὴ εὐρεθείσα ἐκεῖ που πλησίον γνωρίζει ἡμῖν πιθανώτατα τὸν προορισμὸν τοῦ παραδόξου τούτου κατασκευάσματος· εἶνε καὶ αὕτη τιμητικὸν ψήφισμα, ἀναγράφουσα ἐν ἄλλοις τὰ περὶ τῆς ἐπισκευῆς τῶν «σιτοβολείων». Εἶνε καθ' ἡμᾶς λίαν πιθανὸν ὅτι περὶ τῆς ἐπισκευῆς τοῦ κτιρίου τούτου πρόκειται, οὕτινος οὕτω μανθάνομεν καὶ τὴν χρησιμότητα. Πέρυσιν ἐν δοκιμαστικῇ τινι ἐν

τῷ αὐτῷ κτιρίῳ (τὸ ὁποῖον ἄλλως δὲν ἐφαίνετο τότε παντά-
 πασι) μικρᾶ ἀνασκαφῆ εὐρέθη χαλκῆ ὀδοντωτῆ τροχαλία, ἥτις
 πάντως θὰ ἐχρησίμευεν εἰς ἀνέλκυσιν τῶν σάκκων τοῦ σίτου ἐκ
 τῆς βαθείας ἐκεῖνης σιταποθήκης.

Ἐσκάψαμεν ἐπὶ τέλους δοκιμαστικῶς κατὰ τὸ ἄκρον τοῦ
 φρουρίου, πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ ἄνωθεν τοῦ διὰ πυργίσκων καὶ
 τείχους ἡσφαλισμένου λιμενίσκου τοῦ πρὸς δυσμὰς κειμένου, εὐ-
 ρομεν δὲ ἐκεῖ πλείστα κτίσματα, ὧν δὲν ἐξηκριβώσαμεν εἰσέτι
 τὴν χρῆσιν, διότι μικρὸν μόνον μέρος τούτων ἀπεκαλύφθη. Εὐ-
 ρέθη ὁμως καὶ ἐκεῖ ἐπιγραφὴ γνωρίζουσα ἡμῖν ὅτι ὁ Θεόμνηστος
 στρατηγός, (δι' ὃν τὸ τιμητικὸν τοῦτο ψήφισμα) «πρὸς τοῖς
 ὑπάρχουσιν ἱεροῖς προσκατεσκεύασε ναὸν καὶ τέμενος Ἐσκλη-
 πιοῦ». Ἐκτὸς λοιπὸν τῶν δύο ἄλλων ναῶν, τοῦ τῆς Ἀθηνᾶς
 καὶ τοῦ Ποσειδῶνος, ἔχομεν καὶ τρίτον ναὸν ἐν Σουνίῳ, τὸν τοῦ
 Ἐσκληπιοῦ, ὃν ἐλπίζομεν ὅτι ἡ συνέχεια τῶν ἀνασκαφῶν θὰ
 ἀποκαλύψῃ προσεχῶς, μετὰ τῶν ἄλλων ἐν τῇ θέσει ταύτῃ οἰκο-
 δομημάτων, ὧν μέρος ἐφάνη κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος.

Εὐρήματα κινητὰ, ἐξαιρέσει τριῶν ἔτι ἄλλων τεμαχίων ἐπι-
 γραφῶν καὶ τεμαχίου ἀρχαῖκου ἀναγλύφου εἰκονίζοντος Ἐρμῆν,
 δὲν ἤχθησαν εἰς φῶς, ἄξια τοῦλάχιστον λόγου. Σπουδαιοτάτη
 δὲ ἐξετελέσθη ἐργασία καὶ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐπισκευὴν τοῦ
 ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος, ἦν πάνυ προθύμως τὸ Συμβούλιον τῆς
 Ἐταιρείας ἀνέλαβε νὰ ἐκτελέσῃ· οὕτω κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος
 δι' εἰδικῶν ἐργατῶν, ἐπεχειρήθη ἡ ἀνοικοδομὴ τῆς βάσεως τοῦ
 ναοῦ, ἥτις, κατὰ τὸ δυτικὸν καὶ ἀρκτικὸν αὐτῆς, εἶχε τελείως
 καταστραφῆ. Καὶ δὲν ἀπεπερατώθη μὲν αὕτη τελείως, ἐγένετο
 ὁμως τόση ἐργασία, ὥστε ὁ ναὸς ἤδη νὰ διακρίνηται καλῶς.
 Κατὰ τὸ προσεχὲς δὲ ἔτος ἐλπίζομεν ὅτι θὰ ἀποπερατωθῇ τὸ
 ἔργον τῆς ἀνοικοδομῆς τῆς βάσεως ὅποτε δέον νὰ ἀρχίσῃ ἡ ἐπι-
 σκευὴ τῶν κιόνων καὶ ἐπιστυλίων, περὶ ὧν ἐπίσης ἄλλοτε ἐσκέφθη
 τὸ Συμβούλιον καὶ ἐνέκρινε τὰ δέοντα γενέσθαι.

B. ΣΤΑΗΣ